

سنتز پژوهی آموزش مهارت های حل مساله به کودکان

مژده شهبازیان^۱، سارا رضایی لو^۲، فرناز هاشمی^۳

^۱ دانشجوی کارشناسی آموزش ابتدایی، گروه علوم تربیتی، واحد ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی، ارومیه، ایران (نویسنده مسئول)

^۲ دانشجوی کارشناسی آموزش ابتدایی، گروه علوم تربیتی، واحد ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی، ارومیه، ایران

^۳ دانشجوی کارشناسی آموزش ابتدایی، گروه علوم تربیتی، واحد ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی، ارومیه، ایران

چکیده

سنتز پژوهی حاصل با هدف بررسی روش های آموزش آموزش مهارت های حل مساله به کودکان نگارش شده است. پژوهش حاضر از نظر هدف و ماهیت کاربردی و از نظر راهبرد و نحوه گردآوری داده ها از نوع تحقیقات کیفی است که با روش پژوهش کتابخانه ای، از نوع مطالعات ثانوی و سنتز پژوهی است. با توجه به تعدد دانش آموزان در مدارس و چالش های آموزش و مدیریت دانش آموزان این پژوهش انجام گرفته است. جامعه این پژوهش مقالات منتشر شده در منابع اطلاعاتی، مجلات و نشریات معتبر داخلی، مانند CIVILIKA, Noormags, SID, و همچنین بانک های اطلاعاتی معتبر خارجی، مانند Elsevier, Springer, Scopus, sciencedirect, ProQuest, Scholarly Journal می باشد که ۳۰۶ مقاله در مرحله اول مورد مطالعه قرار گرفت و مقالاتی که با سؤال و هدف پژوهش، عنوان پژوهش، چکیده، محتوا و روش پژوهش تناسبی نداشتند در چند مرحله حذف شدند. دست آخر ۳۰ مقاله مورد بررسی دقیق قرار گرفتند.

واژه های کلیدی: انواع روش های آموزش، روش حل مساله، روشهای فعال تدریس.

۱. مقدمه

آموزش از دیرباز ابزاری بوده است برای انتقال معلومات و دانش که در گذشته در قالبی غیر ساختارمند و خرد ارائه می شد، رفته رفته با شکل گیری نظام های آموزشی، شکلی ساختارمند و کلی به خود گرفت. امروزه نظام های آموزشی از مهم ترین نظام های اجتماعی در هر جامعه محسوب می شوند و جزء جدایی ناپذیر از این نظام به شمار می آیند (شیخ الاسلامی، لونارکیوی^۱ و اشرفی، ۲۰۱۵: ۱۸). نظام ها و به طبع آن ها محیط های آموزشی زمانی می توانند اثربخش و کارآمد باشند که کلیه فعالیت های آموزشی دارای معیارهای مشخص علمی باشند. یادگیری و تحول، صنعتی نیست که به زور یا با تحمیل اندیشه و اطلاعات و به شیوه غیرعلمی بتوان آن را در دیگران به وجود آورد. امروزه فعالیت در مدرسه و کسب دانستی ها، مهارت ها و نگرش، بخش عظیمی از زندگی انسان شده است و دیگر نمی توان با طرز تلقی گذشته، تدریس را به معنای انتقال معلومات از ذهن معلم به ذهن شاگرد دانست؛ زیرا این امر باعث می شود ذهن شاگرد انباشته از مطالبی شود که با نیاز و فکرشان متناسب نیست و آنها آنچه را که آموخته اند، طوطی وار تکرار می کنند و همین مسئله سبب می شود به تدریج از یادگیری احساس کسالت کنند و چنین یادگیری نه تنها در سازندگی آنان نقش مؤثری ایفا نمی کند، بلکه زمینه رکورد علمی و دزدگی از فعالیت های علمی را نیز فراهم می کند (احمدی، رسولی، اسلام پناه و احمدی، ۱۳۹۳: ۲۴). برای رویارویی با انبوه چالش های هزاره ی سوم، هزاره ی دانایی و برای رسیدن به ارکان تعلیم و تربیت در قرن بیست و یکم یادگیری برای زیستن، یادگیری برای با هم زیستن، یادگیری برای دانستن، یادگیری برای انجام دادن نیاز به معلمان اثربخش و با انگیزه داریم. یعنی معلمی که ضمن آشنایی و آگاهی بر انواع الگوهای تدریس، با بهره گیری از الگوها و روش های تدریس مؤثر موجبات حفظ، پویایی و تکامل را در فراگیران ایجاد نماید و به آنان در تجزیه و تحلیل و بازسازی تجربشان کمک مینماید (میرلوحی، ۱۳۹۳). در نظر گرفتن نظر گرفتن اهداف آموزشی در صورتی که امکان عملیاتی پیدا مینماید که به خوبی نیازسنجی شده باشد و تعلیم و تربیت یک اقدام آموزشی دقیق است. اقدامی که انتخاب ارزشها را از میان امکانات ملزم میداند و به همین منظور، دست اندرکاران تعلیم و تربیت باید طبیعت رشد و نمو انسانی را بشناسند و ویژگیهای اساسی جامعه را به صورتی که امروز موجود است و آن طور که در آینده پیشبینی میشود، درک نمایند (هاشمی، ۱۳۹۴). دیگر نمیتوان به روشهای سنتی جامعه و افراد آن را بسوی یک تحول پیشرفته سوق داد امروزه فعالیت در مدرسه و آموختن خود بخش عظیمی از زندگی انسانها شده است دیگر نمیتوان با طرز تلقی گذشته به شاگرد و تربیت او نگرست. اکثر ما با روش های سنتی آموزش دیده ایم، لحظاتی را به خاطر آوریم که چگونه نشستن سر کلاس گوش دادن به صدای یکنواخت معلم، از بر کردن مطالب و غیره چگونه موجب تنفر و گریز ما از کلاس درس و محیط آموزشی میشد (پاکدل، ۱۳۹۳: ۱۹). از طرفی زندگی در قرن حاضر مستلزم بهره مندی از سواد ریاضی است. افرادی که در مدرسه شایستگی های لازم را در ریاضی کسب نکنند، در برخی از فعالیتهای روزمره و زندگی شغلی خود با مشکلاتی روبه رو خواهند شد (گری، هورد، ناجنت و بالی، ۲۰۱۲). برخی پژوهش ها در مورد آموزش ریاضی در سال های اخیر ناشی از نگرانی در مورد پیشرفت فراگیران در درس ریاضی بوده است و در پاسخ واکنش ها به همین نگرانی بوده که به معلمان توجه مجدد شده است (لیاقت دار، ۱۳۹۷: ۱۸).

یکی دیگر از روش های تدریس روش حل مسئله است در این روش معلم با طرح یک مسئله انگیزه را در دانش آموز ایجاد کرده و وی را وادار به گردآوری اطلاعات میکند و بر اساس همین اطلاعات فراهم شده قضاوت می کند (زینالی، تاجیک اسماعیلی، نیرومند و مظفری، ۱۳۹۹: ۲۱). حل مسئله فرایندی شناختی و مبتکرانه است که فرد به کمک آن، راهبردهای مؤثر و سازگارانه رفتاری برای مشکلات روزمره را شناسایی یا ابداع میکند. طبق دیدگاه روانشناختی، جریانهای شناختی و ذهنی که شخص از آنها آگاهی دارد، علت رفتار محسوب می شوند، نه انگیزه های درونی که شخص از آنها بی اطلاع است (کرومول،

^۱Lunar Kiwi^۲Geary, Hoard, Nugent, & Bailey

آمابیل و هاروی،^۳ ۲۰۱۸). یکی دیگر از روشهای تدریس، روش تدریس تشریحی یا توضیحی است که در نظام های آموزشی سابقه ای طولانی دارد، به طوری که از زمان یونان باستان تاکنون مورد استفاده اکثر مدرسان در سراسر جهان است. ارائه مفاهیم و توضیحات از طرف مدرس و یادگیری آنها از طریق نگاه کردن، گوش دادن و یادداشت برداشتن از طرف فراگیران، اساس کار این روش را تشکیل می دهد. از خصوصیات بارز این روش، فعال و متکلم وحده بودن مدرس و غیر فعال بودن دانش آموزان در فرایند تدریس است و به عبارتی اکثر عوامل، تحت کنترل مدرس است. مدرس می تواند به ترتیبی که خود می پسندد، پیرامون موضوع مورد نظر سخن گوید و هروقت که لازم بداند، آن را پایان دهد و در واقع انتقال پیام، یک جریان فکری یک طرفه از سوی مدرس به فراگیران است (شعبانی، ۲۰۱۵: ۲۲).

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف و ماهیت از نوع تحقیقات کاربردی و از نظر راهبرد و نحوه گردآوری داده ها از نوع تحقیقات کیفی است که با روش پژوهش کتابخانه ای، از نوع مطالعات ثانوی و سنتز پژوهی و مبتنی بر مطالعه منابع اطلاعاتی حوزه آموزش و مدیریت دانش آموزان سرآمد در کلاس صورت گرفته است. در این پژوهش تجزیه و تحلیل اطلاعات در سه مرحله انجام شده است: در مرحله اول، با بررسی کامل ادبیات پژوهش، فهرستی از مقالات مرتبط با این حوزه و حتی مقالاتی که به طور فرعی به این موضوع پرداخته اند تهیه شد. در مرحله دوم، چکیده این مقالات استخراج و مقالات دسته بندی شدند و در مرحله سوم، با استخراج عناصر کلیدی، ترکیب نهایی انجام شد و تحلیل و جمع بندی صورت گرفت.

معرفی سنتز پژوهی

سنتز پژوهی یکی از روشهایی است که به منظور بررسی، ترکیب و تحلیل پژوهشهای گذشته مورد استفاده قرار می گیرد. **سنتز پژوهی** به تجزیه و تحلیل عمیق کارهای پژوهشی انجام شده در یک حوزه خاص می پردازد. فراتحلیل به عنوان مشهورترین حوزه فرامطالعه به طور ویژه بر مطالعات کمی پیشین تمرکز دارد. این روش اگر به صورت کیفی انجام شود و مفاهیم و نتایج مورد استفاده در مطالعات پیشین با شیوه کدگذاری متداول در پژوهشهای کیفی، مثل نظریه بر خواسته از داده ها مورد بررسی قرار دهد، به نام سنتز پژوهی شناخته می شود (سهرابی و همکاران، ۱۳۹۰: ۹۹). سنتز پژوهی مانند فراتحلیل برای یکپارچه سازی چندین مطالعه برای ایجاد یافته های جدید و تفسیر آنها به کار می رود. با این حال، برخلاف فراتحلیل که بر داده های کمی و رویکرد آماری تأکید دارد، سنتز پژوهی بر مطالعات کیفی و تفسیر و تحلیل عمیق آنها به دلیل فهم عمیق تر است (تقی زاده و همکاران، ۱۳۹۳: ۲۷). از آنجا که مطالعات مرتبط با مفهوم انتقال یادگیری و مدل های مربوط بیشتر پژوهش ها کیفی و با داده های کمی ناچیز و براساس بررسی موردهای مختلف هستند، روش سنتز پژوهی به عنوان روش مناسب برای به دست آوردن ترکیبی جامع از عوامل مؤثر در انتقال یادگیری به محیط کار به کار گرفته شده است. برای بهره گیری از این روش پژوهشی، روش هفت مرحله ای مورد استفاده قرار گرفت.

سؤال پژوهش

سؤال اصلی پژوهش حاضر این است که «آیا آموزش مهارت های جل مساله به کودکان در یادگیری آن ها موثر است؟» همچنین، در این پژوهش سعی شده است که بر اساس مطالعات پژوهش های پیشین، تحلیل عمیق از این عوامل در فضای بین المللی و ملی صورت گیرد و یک دسته بندی از آنها ارائه شود.

^۳Cromwell, Amabile & Harvey

مرور ادبیات پژوهش

در این مرحله با استفاده از کلمات کلیدی پژوهش به جست و جوی نظام مند مطالب منتشرشده در مجلات علمی مختلف و معتبر و همچنین منابع عمومی و سایت های سازمانهای معتبر خارجی و داخلی با هدف تعیین اسناد معتبر و مرتبط در بازه زمانی مناسب پرداخته شد. جامعه این پژوهش مقالات منتشرشده در منابع اطلاعاتی، مجلات و نشریات معتبر داخلی، مانند Noormags, CIVILIKA, SID, و همچنین بانک های اطلاعاتی معتبر خارجی، مانند ELSEVIER, Springer, Scopus, sciencedirect, ProQuest, Scholarly Journal می باشد که با توجه به شاخص های دسترسی و به دلیل پوشش تمامی مطالعات اغلب غیرتکراری به منظور شناسایی و گردآوری مطالعات مختلف مورد جست و جو قرار گرفت که در نتیجه این جست و جو و با وارد کردن معیارهای ورود حدود ۳۱۱ مقاله جهت بررسی اولیه یافت شد. لازم به ذکر است که با جست و جوی اولیه موضوع مورد بحث در سامانه های پیشینه پژوهش های داخلی، مقاله ای با موضوع سنتز پژوهی آموزش مهارت های حل مساله به کودکان بافت نشد. تلاش شده است تا از واژه های کلیدی همچون: روش آموزش، حل مساله، انواع روش های آموزش، روش های حل مساله و واژه های مشابه جهت جست و جوی مقاله ها استفاده شود. لازم به ذکر است بازه زمانی مقالات بین سالهای ۱۳۸۹ تا ۱۴۰۲ است. واژه های کلیدی جست و جوشده در این پژوهش به صورت جدول ۱ می باشد.

جدول شماره ۱: واژه های کلیدی جست و جو شده

فارسی	انگلیسی
روش آموزش	Teaching method
حل مساله	Problem solving
انواع روش های آموزش	Types of training methods
روش های حل مساله	Problem solving teaching methods

جست و جو و انتخاب متون مناسب

در فرایند جست و جو، مؤلفه های مختلفی مانند عنوان، چکیده، محتوا، جزئیات مقاله (نام نویسنده، سال) و غیره در نظر گرفته شدند و مقالاتی که با سؤال و هدف پژوهش تناسبی نداشتند حذف شدند. معیار پذیرش و رد مطالعات شامل زبان پژوهش، بازه زمانی مطالعه، جامعه مطالعه و نوع مطالعه بود. معیارهای نشان دهنده ویژگی های لازم برای انتخاب مقالات عبارت بودند از:

۱. ثبت پژوهش در پایگاه های معتبر؛
 ۲. به کار رفتن عنوان شناسایی عوامل مؤثر در انتقال یادگیری در پژوهش مربوطه؛
 ۳. ارائه اطلاعات در مقاله و داشتن کیفیت لازم برای استخراج عملی تحلیل و ترکیب در پژوهش؛
- همانطور که در شکل ۲ نشان داده شده است، تعداد مقالات یافت شده اولیه برای انجام سنتز پژوهی بیش از ۳۰۰ عدد بود که از این میان، پس از بررسی عنوان مقاله های نمایه شده با توجه به موضوع، پرسش، هدف پژوهش ۳۳ مقاله مورد بررسی دقیق تر قرار گرفتند که ۲۱ مقاله دارای کیفیت بالا و ۱۹ دارای کیفیت متوسط برای پژوهش مورد نظر است که در جدول ۳ اطلاعات ۳۰ مقاله بررسی شده آمده است.

جدول شماره ۲: تعداد منابع پذیرفته شده و رد شده

تعداد مقالات پذیرفته شده	تعداد مقالات رد شده
تعداد منابع یافت شده: ۳۰۶	تعداد مقالات رد شده به دلیل عنوان: ۹۹
کل مقالات چکیده غربال شده: ۲۰۷	تعداد مقالات رد شده از نظر چکیده: ۷۳
کل محتوای مقاله بررسی شده: ۱۳۴	تعداد مقالات رد شده از نظر محتوا: ۶۱
تعداد کل مقاله ها برای بررسی روش پژوهش: ۷۳	تعداد مقالات رد شده از نظر کیفیت روش پژوهش: ۴۳
کل مقالات نهایی: ۳۰	

جدول شماره ۳ - اطلاعات پژوهش های شناسایی شده در مورد موضوع پژوهش (آموزش مهارت های حل مسئله به کودکان)

ردیف	پژوهشگران	یافته های پژوهش	سال	موضوع	کد کیفیت
۱	مدانلو معصومه، خدام حمیرا، باستانی فریده، پرویزی سرور، عبدالهی حبیب	اجرای روش آموزش به شیوه یادگیری مبتنی بر حل مسئله روی مهارت های ارتباطی کلامی و غیر کلامی دانشجویان موثر بوده است.	۱۳۸۹	۱	M
۲	ایمان آبیگدلی، محمدعلی محمدیفر، علی محمد رضایی، عباسعبدالحسینزاده	آموزش حل مسئله ریاضی مبتنی بر بازی برای یادگیری حل مسئله و توجه دانش آموزان مبتلا به اختلال یادگیری ریاضی مؤثر بود؛ اما بر باورهای خودکارآمدی آنان تأثیری نداشت؛ لذا این روش میتواند به عنوان یک روش مداخله مناسب به کار رود.	۱۳۹۵	۲	H
۳	هاجر خباز و همکاران	آموزش مهارت های تفکر به روش CORT می تواند بهزیستی ذهنی و همچنین مهارت های حل مسئله را ارتقا دهد.	۱۳۹۵	۴	H
۴	خباز هاجر، خامسان احمد، راستگومقدم میترا، رضایی محمد	آموزش مهارت های وسعت بخشی به روش ادوارد دبونو (CORT) می تواند به عنوان یک روش آموزشی برای افزایش مهارت های حل مسئله مورد استفاده قرار گرفته و موجب افزایش بهزیستی ذهنی شود.	۱۳۹۵	۴	H
۵	مریم تقوی جلودار، مهیار حامی	بازی های رایانه ای اکشن و استراتژیک تأثیری متفاوت در توانایی حل مسئله در کودکان دارند و اثرات بازی های رایانه ای استراتژیک و آموزشی تفاوت معناداری با یکدیگر ندارند.	۱۳۹۷	۱	M
۶	حمیدرضا ضرغامی، ناصر عسگری، حسیه وامدار، علی ریزب آوی	برگزاری دوره آموزشی راهبردها و فنون مبتکرانه حل مسئله برای مدیران می تواند به ارتقای تفکر خلاق و قابلیت های نوآوری برای حل مسائل سازمانی و بهره مندی سازمان از مزایای حاصل از ابتکار و نوآوری یاری رساند.	۱۳۹۷	۳	M
۷	محمد بخشی مشهدلو، توکل موسی زاده، محمد نریمانی	روش مهارت حل مسئله اجتماعی بر روی افزایش میزان انطباق پذیری و رضایت زناشویی در زوجین ناسازگار تأثیر مثبتی دارد و این برنامه مداخله آموزشی در بهبود و افزایش صمیمیت زناشویی مؤثر است.	۱۳۹۷	۲	M
۸	ابولقاسم عیس یمرا د، زهرا نفر، فاطمه السادات فاطمی	مشارکت در برنامه آموزشی «فلسفه برای کودکان» منجر به بهبود همدلی و مهارت کلی حل مسئله اجتماعی می شود.	۱۳۹۸	۴	H
۹	حمید جمالی گله، خالد احمدی کیا	دانش آموزانی که از طریق الگوی مفهوم محور آموزش دیده بودند نمره حل مسئله در مقایسه با دانش آموزان آموزش دیده با روش تدریس سنتی داشتند.	۱۳۹۸	۱	M
۱۰	بهاره حسنی، محبوبه طاهر	آموزش تنظیم هیجان از طریق رفتار درمانی بر ح لم مسئله اجتماعی، دانش هیجانی و تنظیم هیجانی اثربخش است و می تواند مفید باشد.	۱۳۹۸	۲	H
۱۱	پویا قربانزاده، باقر سرداری	آموزش مهارت های حل مسئله تأثیر معنی داری بر افزایش هیجان های تحصیلی مثبت و کاهش هیجان های تحصیلی منفی دانش آموزان پایه ششم داشته است.	۱۳۹۸	۴	M
۱۲	بهروز فرید مرندي و همکاران	از آنجا که کودکان در جعبه ابزار تفکر خود، برای مقابله با کشاکشهای فزاینده جهان پیرامون محدود بوده و ابزارهای زیادی ندارند؛ بنابراین آموزش حل مسئله به کودکان می تواند منجر به ایجاد مهارتی شود	۱۳۹۸	۲	H

			که میتوانند از آن استفاده مطلوب کرده و از دست آوردهایی همچون سلامت روان بهبود مناسبات خانوادگی، تسهیل روابط با دیگران، زندگی لذت بخش و با معنا و در نهایت حال خوب بهره ببرند.		
۱۳	مرجان حسین زاده تقوایی	۱۳۹۸	۱	H	عوامل اجتماعی تأثیرگذار، ازجمله شرایط محیط آموزش، برپایی کارگاههای آموزشی، روشهای آموزشی نوین، تدوین برنامههای پیشگیرانه و مداخله های مبتنی بر توانش اجتماعی مانند حل مسئله اجتماعی و آشناسازی دانش آموزان با حل مسئله کارآمد و ناکارآمد، میتواند تمایلات افراد برای درگیرشدن در حل مسئله مؤثر را افزایش دهد.
۱۴	عابد مهدوی و همکاران	۱۳۹۸	۲	M	آموزش مهارت حل مسئله باعث افزایش سازگاری اجتماعی در کودکان طلاق میشود. به عبارت دیگر آموزش مهارت حل مسئله بر افزایش سازگاری اجتماعی کودکان طلاق مؤثر است.
۱۵	احسان کشت ورز کندازی و همکاران	۱۳۹۹	۳	H	آموزش خلاقیت به کودکان باعث ایجاد حس رقابت، شور و شوق در حل مسائل بین آنان و از بین رفتن ترس و اضطراب و ناامیدی در آنان میشود دانش آموزان خلاق در مواجهه با مسایل و مشکلات خلاقانه ترین راه چاره را از میان راه حل های موجود انتخاب میکنند؛ بنابراین با اجرای برنامه های آموزش خلاقیت در کودکان ها و مراکز پیش دبستانی کودکان بیشتر با تفکر آشنا میشوند احساس خود ارزشمندی بیشتری دارند و بدین ترتیب توانایی حل مسئله و ارائه راه حل های خلاقانه در آنان تقویت میشود و برای دستیابی به قابلیت های خود در درک مفاهیم و حل مسئله تلاش و کوشش بیشتری از خود نشان می دهند.
۱۶	محبوبه صابری مهر	۱۳۹۹	۴	H	آموزش مهارت حل مسئله از طریق کمک به یادگیری فرد جهت پاسخگویی به پرسشها و معضلات زندگی خود و افزایش دادن مهارت های شناختی اجتماعی و عاطفی انسان و کمک به وی جهت چگونگی انطباق با موقعیت های مختلف، افزایش دادن توانایی فرد جهت مقابله با مشکلات و رسیدن به خودکفایی و استقلال فکری و عملی در مقابله با مشکلات خودکارآمدی ادراک شده فرد را افزایش میدهد بنابراین در راستای این تبیین میتوان گفت آموزش مهارت حل مسئله بر خودکارآمدی ادراک شده دانش آموزان دبیرستان تاثیر دارد.
۱۷	سجاد خانجانی و همکاران	۱۳۹۹	۲	M	آموزش مهارت های حل مسئله باعث کاهش آمادگی به اعتیاد در سربازان ورودی پادگان آموزشی می شود. مولفه های درمانی آموزش مهارتهای حل مسئله به دلیل سادگی و روشن بودن به راحتی آموزش داده میشود و در کوتاه مدت می تواند نتایج مثبتی به بار بیاورد.
۱۸	علیرضا بادله و همکاران	۱۳۹۹	۵	H	آموزش رباتیک بر مهارت های حل مسئله دانش آموزان تاثیر مثبت و معناداری دارد. بدین معنی که آموزش رباتیک باعث تقویت مهارت های حل مسئله دانش آموزان می گردد. آموزش رباتیک بر ابعاد احساس کفایت در حل مسائل، کنترل شخصی بر هیجان در رفتارها سبکهای گرایشی اجتنابی تأثیر مثبت معناداری دارد؛ بدین معنی که آموزش رباتیک بر ابعاد مهارت های حل مسئله دانش آموزان مؤثر می باشد. همچنین آموزش رباتیک باعث پرورش خلاقیت و انگیزه ی فعالیت در دانش آموزان می گردد تقویت این مهارت باعث افزایش قدرت تجزیه و تحلیل و به طبع آن افزایش قدرت حل مسئله

			فراگیران می گردد.		
۱۹	الناز احدی، غلامحسین انتصار فومنی، قمر کیانی	۱۳۹۹	۳	H	موزش مهارت حل مسئله بر خودکارآمدی و اشتیاق تحصیلی دانشآموزان با درماندگی آموخته شده تأثیر دارد؛ زاینرو معلمان میتوانند در جریان تدریس به دانشآموزان، از مهارت حل مسئله استفاده کنند.
۲۰	محبوبه صابری مهر	۱۳۹۹	۴	H	آموزش مهارت حل مسئله یک پردازش شناختی برای تبدیل موقعیت مفروض به موقعیت مطلوب می باشد از طریق تبدیل موقعیت مفروض به موقعیت مطلوب باورهای فرد را درباره توانایی خود نیز افزایش می دهد که افزایش باور به افزایش خودکارآمدی ادراک شده منجر میشود و با افزایش خودکارآمدی ادراک شده کیفیت زندگی نیز افزایش می یابد بنابراین در راستای این تبیین میتوان گفت آموزش مهارت حل مسئله بر کیفیت زندگی دانش آموزان دبیرستان تأثیر دارد.
۲۱	حسین جمشیدی، ناصر پریزاد، معصومه همتی مسلک پاک	۱۴۰۰	۳	H	آموزش به شیوه یادگیری بر پایه حل مسئله در مقایسه با روش های مرسوم، تأثیر بیشتری در ارتقاء مهارتهای ارتباطی دانشجویان داشت. این شیوه یادگیری، راهبرد موثری است که دانشجویان را با تقویت مهارتهای ارتباطی با بیمار جهت کسب مهارت حل مشکلات تقویت مینماید، همچنین توصیه می شود با به کارگیری روشهای موثر در آموزش پرستاری، مهارت های ارتباطی در دانشجویان پرورش داده شود، تا بتوانند در بالین ماهرتر عمل کرده و بهتر تصمیم بگیرند.
۲۲	زینب بیرانوند و همکاران	۱۴۰۱	۲	M	به کارگیری آموزش مهارت حل مسئله می تواند موجب کاهش تنش اخلاقی پرستاران تازه کار شود. با توجه به استرسها و تنشهای موجود در محیط کار پرستاران به خصوص پرستاران تازه کار که موجب افسردگی ترک کاره کیفیت پایین مراقبت پرستاری و کاهش کارآمدی آنها در محیط کار می شود. به نظر میرسد به کارگیری این روش بتواند ضمن کاهش تنش اخلاقی در پرستاران تازه کار سبب افزایش کیفیت مراقبتهای پرستاری و ارائه مراقبت پرستاری بهتر و مناسب تر به بیماران راحتی قادر به روبه رو شدن با موانع و مشکلات موجود در بالین شود.
۲۳	هاشم زاده سپیده، طاهر محبوبه، آقایی حکیمه، حسین خانزاده عباسعلی	۱۴۰۱	۴	H	تأثیر مستقیم مدیریت خشم بر کودکان با نارسایی توجه -فزونکنشی، جهت بهبود حل مسئلهشان بیشتر از آموزش با واسطه برای مادران آنها است. کودکان گروه آموزش مدیریت خشم در جلسات آموزشی با ایفای نقش و سایر روشها خزانه شناختی و رفتاریشان را غنی کردند؛ بنابراین یاد گرفتند در مواقعی که از نظر هیجانی تنظیم نیستند دست به حل مسئله زنند و این خود موجب رفتار مسئلهمدارانه و از روی تفکر شد.
۲۴	طاهر محبوبی	۱۴۰۱	۳	M	آموزش مبتنی بر تلفن همراه میتواند در افزایش خودراهبری در یادگیری، مهارتهای ادراک حل مسئله و عملکرد تحصیلی دانشجویان نقش مؤثری داشته باشد.
۲۵	انسیه بابایی، داود درویشی، معصومه یاراحمدی، طاهره گلستانی بخت	۱۴۰۱	۳	M	با توجه به نقش مهارت حل مسئله در ایجاد و بروز انگیزش ریاضی و خودکارآمدی ریاضی در دانشآموزان دارای اختلال یادگیری ویژه از نوع ریاضی، میتوان با شناسایی به موقع آنها برای پیشگیری از اختلال یادگیری ویژه از نوع ریاضی اقدام کرد.

۲۶	نعیمه خاکپور و همکاران	آموزش مهارت های حل مسئله شناختی-اجتماعی بر کنترل عواطف نوجوانان دختر دارای رفتارهای پرخطر اثربخشی دارد. با آموزش مهارت های حل مسئله شناختی-اجتماعی به نوجوانان می توان در تعدیل یا کنترل هیجانات منفی آنان کمک کرد؛ همچنین آنها یاد می گیرند هنگام مواجهه با شرایط استرسزا و ناسازگار با به کارگیری روش های مثبت و منطقی حل مسئله از بروز رفتارهای پرخطر بکاهند و روش های سازگارانه تر و منطقی تر را جایگزین کنند.	۱۴۰۱	۲	H
۲۷	مریم معادی ، شیما حقانی ، فهیمه رنجبر، محبوبه میراحمدیان	آموزش مهارت حل مسئله باعث ایجاد تغییر معناداری در مواجهه با خشونت نشده است.	۱۴۰۱	۲	H
۲۸	غلامحسین عسکری رباطی - زری خلیلی کلاکی	آموزش با رویکرد حل مسئله بر بهبود عملکرد تحصیلی و همچنین بر مهارت حل مسئله دانش آموزان مؤثر واقع شده است. آموزش حل مسئله به منظور افزایش یادگیری و موفقیت تحصیلی فراگیران امری ضروری است لذا معلمان بایستی در بکارگیری این رویکرد اهتمام بیشتری داشته باشند با این حال نباید از این نکته غافل شد که آموزش با رویکرد حل مسئله در هر شرایط و برای هر موضوع آموزشی تجویز نمی شود.	۱۴۰۲	۱	M
۲۹	مهلا سلاجقه	یادگیری مبتنی بر حل مسئله می تواند به درجات مختلف دانش آموزان را در فرایند آموزش درگیر کند. اما به صورت کلی جهت اجرای این روش میتوان مراحل شامل ارائه مسئله استخراج اطلاعات از مسئله، بارش افکار و فرضیه سازی تعیین اهداف یادگیری جستجوی اطلاعات ارائه نتایج و بررسی فرضیه را در نظر گرفت. یادگیری مبتنی بر حل مسئله در صورت اجرای صحیح و مشارکت دانشجویان منجر به یادگیری عمیق تر محتوای علوم پایه و علوم بالینی در یک زمینه یادگیری و بهبود مهارت هایی مانند استدلال بالینی کار گروهی حل مسئله، تفکر نقادانه یادگیری مادام العمر، رهبری و مهارت های ارتباطی و اجتماعی خواهد شد.	۱۴۰۲	۱	H

راهنمای قسمت قسمت موضوع پژوهش (ستون ۴) جدول :

- ۱- یادگیری مبتنی بر حل مسئله
- ۲- مهارت های اجتماعی کودکان ، سازگاری اجتماعی و راهبردهای خودتنظیمی و خود کنترلی
- ۳- آموزش مبتنی بر خلاقیت
- ۴- خودکارآمدی و بهزیستی ذهنی (شادکامی)
- ۵- آموزش رباطیک

راهنمای قسمت کیفیت پژوهش (ستون ۵) جدول :

H : دارای کیفیت بالا
M : دارای کیفیت پایین

روایی و پایایی

برای ارزیابی پایایی پژوهش، از ضریب کاپا استفاده شده است. کوهن^(۱۹۶۰) فرمول کاپا را برای محاسبه توافق مورد انتظار ابداع کرد.

$$(1) \quad Kappa = \frac{Po - pe}{1 - pe}$$

که در آن Po میزان توافق مشاهده شده و Pe میزان توافق مورد انتظار است. مقدار کاپا بین صفر تا یک نوسان دارد و هرچه مقدار آن به عدد یک نزدیکتر باشد، نشان می دهد که توافق بیشتری بین مرورگران وجود دارد. در این پژوهش شاخص کاپا ۰/۷۵ محاسبه شد که نشان دهنده ی توافق بالا بین مرورگران است.

نتیجه گیری

آموزش مهارت حل مسئله یک پردازش شناختی برای تبدیل موقعیت مفروض به موقعیت مطلوب می باشد از طریق تبدیل موقعیت مفروض به موقعیت مطلوب باورهای فرد را درباره توانایی خود نیز افزایش می دهد که افزایش باور به افزایش خودکارآمدی ادراک شده منجر می شود و با افزایش خودکارآمدی ادراک شده کیفیت زندگی نیز افزایش می یابد. کودک و نوجوانی که قدرت حل مسئله دارد، می تواند راهکاری برای حل مشکل پیدا و اجرا کند و در کنار آن از کمک و مشورت دیگران نیز بهره بگیرد. بنابراین مهارت حل مسئله در کل به معنای قدرت تشخیص مشکلات یا شناسایی فرصت ها، استفاده از داده ها، اطلاعات شخصی و کمک دیگران برای جمع آوری اطلاعات، تحلیل داده ها و استفاده از سایر مهارت های مکمل مانند تفکر نقادانه، قدرت پیش بینی، ریسک پذیری، منطق و قضاوت برای پیدا کردن بهترین راهکار ممکن و در نهایت اجرا کردن راه حل با وجود ریسک ها و خطرات احتمالی است. آموزش مهارت حل مسئله به کودکان کمک می کند بتوانند مشکلات و فرصت های بالقوه رشد را در زندگی روزمره و تحصیل شناسایی کنند. در دوره های حساسی مانند نوجوانی و بلوغ با کمک قدرت حل مسئله دانش آموزان می توانند به حل مشکلات درون فردی، تعارضات بین فردی و مشکلات روحی خود بپردازند و از کمک دیگران استفاده کنند. همچنین در بزنگاه هایی همچون انتخاب رشته سال نهم و انتخاب رشته دانشگاهی، آینده تحصیلی و شغلی نیز می توان به وضوح اهمیت مهارت حل مسئله را احساس کرد. در آینده نیز وجود این توانمندی در جعبه ابزار مهارت های زندگی نوجوانان منجر به پیشرفت شغلی و انتخاب های مناسب در روابط و زندگی خواهد شد. براساس نتایج احصاء شده در این تحقیق که حاکی از آن است که دانش آموزانی که این توانمندی را آموخته باشند، اعتماد به نفس بیشتری دارند و کمتر درگیر استرس و اضطراب خواهند شد. پیشنهاد می شود آموزش کار گروهی در مدرسه هم مورد مطالعه قرار بگیرد.

منابع

- ۱- احدی، الناز، انتصارفومنی، غلامحسین، و کیانی، قمر. (۱۴۰۰). تعیین اثربخشی آموزش مهارت حل مسئله بر خودکارآمدی و اشتیاق تحصیلی دانش آموزان دختر با درماندگی آموخته شده. مطالعات ناتوانی، ۱۱(۱) (پیاپی ۱۹).
- SID. <https://sid.ir/paper/1028702/fa>
- ۲- احمدی، احمد، رسولی، بهنام، اسلام پناه، مریم، و احمدی، فواد. (۱۳۹۳). تاثیر روش تدریس حل مساله و E۵ بر یادگیری و خلاقیت دانش آموزان. مهندسی آموزشی: تکنولوژی و طراحی آموزشی، ۳(۴)، ۶۰-۴۵. SID.
- <https://sid.ir/paper/fa246971>
- ۳- بابایی، انسیه، درویشی، داود، یاراحمدی، معصومه & گلستانی بخت، طاهره. (۱۴۰۱). نقش مهارت حل مسئله در پیش بینی انگیزش ریاضی و خودکارآمدی ریاضی در کودکان با اختلال یادگیری ویژه از نوع ریاضی. توأمندسازی کودکان/استثنایی، ۱۶-۲۶. doi: 10.22034/ceciranj.2021.290565.1554, ۱۲(۱),
- ۴- بخشی مشهدلو، محمد، موسی زاده، توکل، و نریمانی، محمد. (۱۳۹۹). مقایسه اثربخشی آموزش مهارت حل مسئله اجتماعی و جرئت ورزی بر افزایش میزان انطباق پذیری و رضایت زناشویی در زوجین ناسازگار شهر اردبیل. مطالعات ناتوانی، ۱۰(۱)، ۰-۰. SID. <https://sid.ir/paper/987162/fa>
- ۵- بیرانوند، زینب؛ سجادی، محبوبه؛ طاهری، مجید و شمسی خانی، سهیلا. (۱۴۰۱). تاثیر آموزش مهارت حل مسئله بر تنش اخلاقی پرستاران تازه کار، مجله دانشگاه علوم پزشکی اراک، ۲۵(۱).
- ۶- بیگدلی، ایمان اله، محمدی فر، محمدعلی، رضایی، علی محمد، و عبدالحسین زاده، عباس. (۱۳۹۵). اثر آموزش حل مسئله ریاضی با روش بازی بر توجه، حل مسئله و خودکارآمدی دانش آموزان مبتلا به اختلال یادگیری ریاضی. پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی، ۴(۲) (پیاپی ۱۴)، ۵۶-۴۵. SID.
- <https://sid.ir/paper/262989/fa>
- ۷- نقوی جلودار، مریم و حامی، مهیار. (۱۳۹۷)، اثر بخشی بازیهای رایانه‌ای بر توانایی حل مسئله کودکان، نشریه علمی-پژوهشی آموزش و ارزشیابی، ۱۱(۴۲): ۷۰-۵۵.
- ۸- جمالی گله، حمید، و احمدی کیا، خالد. (۱۳۹۸). اثر بخشی آموزش مبتنی بر الگوی مفهوم محور بر رشد مهارت حل مسئله در درس علوم ابتدایی. همایش ملی روانشناسی، تعلیم و تربیت و سبک زندگی. SID.
- <https://sid.ir/paper/899992/fa>
- ۹- جمشیدی، حسین، پریزاد، ناصر، همتی مسلک پاک، معصومه. (۱۴۰۰). تاثیر آموزش به روش یادگیری مبتنی بر حل مسئله بر مهارت های ارتباطی دانشجویان پرستاری. مجله سلامت و مراقبت، ۲۳(۴)، ۳۰۱-۳۱۲.
- ۱۰- حسین زاده تقوایی، مرجان. (۱۳۹۸). اثربخشی آموزش حل مسئله بر کیفیت زندگی و حل مسئله اجتماعی دختران تیزهوش با موفقیت کمتر از حد انتظار. پژوهش در نظام های آموزشی، ۱۳(۴۵)، ۹۳-۱۰۸. SID.
- <https://sid.ir/paper/137533/fa>
- ۱۱- حسنی، بهاره، و طاهر، محبوبه. (۱۳۹۹). بررسی تاثیر آموزش تنظیم هیجان بر حل مسئله اجتماعی، دانش هیجانی و تنظیم هیجانی کودکان پیش دبستانی. مجله دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد، ۶۳(۲)، ۲۴۸۳-۲۴۸۹.
- SID. <https://sid.ir/paper/953867/fa>
- ۱۲- خاکپور، نغمه؛ محمدزاده ادملایی، رجبعلی؛ صادقی، جمال و نازک تبار، حسین. (۱۴۰۱). اثربخشی آموزش مهارت های حل مسئله شناختی اجتماعی بر کنترل عواطف نوجوانان دختر دارای رفتارهای پرخطر، مجله مطالعات ناتوانی، ۱۲(۱).

- ۱۳- خانجانی، سجاد؛ اسمری برده زرد، یوسف و محمدمبین زاده، دانا. (۱۳۹۹). بررسی اثربخشی آموزش گروهی مهارت های حل مسئله بر آمادگی اعتیاد سربازان، مجله طب نظامی، ۲۲ (۱).
- ۱۴- خباز، هاجر؛ خامسان، احمد؛ راستگو مقدم، میترا و رضایی، محمد. (۱۳۹۵). تاثیر آموزش مهارتهای وسعت بخشی با تاکید بر روش دوارد دبنو بر مهارت حل مسئله و بهزیستی ذهنی، مجله مطالعات روانشناسی تربیتی، ۳۳.
- ۱۵- سلاجقه، مهلا. (۱۴۰۲). یادگیری مبتنی بر حل مسئله از دیرباز آشنا اما همچنان غریب، مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی یزد، ۱۸ (۳).
- ۱۶- صابری مهر، محبوبه. (۱۳۹۹). اثربخشی آموزش حل مسئله بر خودکارآمدی ادراک شده دانش آموزان دبیرستان، هفتمین کنفرانس ملی علوم اجتماعی و روان شناسی ایران.
- ۱۷- صابری مهر، محبوبه. (۱۳۹۹). اثربخشی آموزش مهارت حل مسئله بر کیفیت زندگی دانش آموزان مقطع متوسطه، هفتمین کنفرانس ملی علوم اجتماعی و روان شناسی ایران.
- ۱۸- ضرغامی، حمیدرضا، عسگری، ناصر، نامدار، حسین & روزبهانی، علی. (۱۳۹۷). ارزشیابی اثربخشی آموزش راهبردها و فنون مبتکرانه حل مسئله. مدیریت نوآوری در سازمان های دفاعی. ۹۷-۱۱۶، ۱(۱).
- ۱۹- عسکری رباطی، غلامحسین و خلیلی کلاکی، زری. (۱۴۰۲). بررسی میزان اثربخشی آموزش ریاضی با رویکرد حل مسئله بر پیشرفت تحصیلی و مهارت حل مسئله، فصلنامه پویش در آموزش علوم پایه، ۹ (۳۱).
- ۲۰- عیسی مراد، ابوالقاسم، نفر، زهرا، و فاطمی، فاطمه السادات. (۱۳۹۸). اثربخشی آموزش فلسفه به کودکان بر همدلی و حل مسئله اجتماعی دانش آموزان پنجم ابتدایی. مطالعات روانشناسی بالینی، ۹ (۳۶)، ۱۱۷-۱۳۴. SID. <https://sid.ir/paper/208537/fa>
- ۲۱- فرید مرندي، بهروز؛ کاکا برایی، کیوان و حسینی، سعیده السادات. (۱۳۹۸). تاثیر آموزش حل مسئله بر مهارت های اجتماعی کودکان پیش دبستانی، فصلنامه سلامت روان کودک، ۶ (۴). هفتمین کنفرانس ملی علوم اجتماعی و روان شناسی ایران.
- ۲۲- قربانزاده، پویا و سرداری، باقر. (۱۳۹۸). اثربخشی آموزش مهارت های حل مسئله بر هیجان های تحصیلی مثبت و منفی دانش آموزان پایه ششم، پویش در آموزش علوم تربیتی و مشاوره پاییز و زمستان ۱۳۹۸. ۱۱: ۱۴۴-۱۲۸.
- ۲۳- کشت ورز کندازی، احسان؛ شکوهی، محمد جعفر و علیدادی، علیرضا. (۱۳۹۹). واکاوی نقش آموزش خلاقیت با استفاده از سنجش حافظه کاری در خودباوری و مهارت حل مسئله کودکان. فصلنامه آموزش پژوهی، ۶ (۲۳).
- ۲۴- میراحمدیان، محبوبه، معادی، مریم، حقانی، شیما، و رنجبر، فهیمه. (۱۴۰۱). تاثیر آموزش مهارت حل مسئله بر مواجهه زنان نابارور با خشونت خانگی: یک مطالعه نیمه تجربی. نشریه پرستاری ایران، ۳۵ (۱۳۶)، ۲۰۲-۲۱۷. SID. <https://sid.ir/paper/1069004/fa>
- ۲۵- محبوبی، طاهر. (۱۴۰۱). اثربخشی آموزش مبتنی بر تلفن همراه بر خودراهبری یادگیری، مهارت های حل مسئله و عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه پیام نور. فصلنامه علمی پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی، ۹ (۴)، ۷۷-۹۰. doi: 10.30473/etl.2022.63020.3738
- ۲۶- مدانلو، معصومه (مهناز)، خدام، حمیرا، کلاگری، شهره، باستانی، فریده، پرویزی، سرور، و عبدالهی، حبیب. (۱۳۸۹). تاثیر آموزش به شیوه مبتنی بر حل مساله بر سطوح یادگیری دانشجویان پرستاری. گام های توسعه در آموزش پزشکی ((STRIDES IN DEVELOPMENT OF MEDICAL EDUCATION)، ۷ (۱)، ۱۷-۲۵. SID. <https://sid.ir/paper/116767/fa>

۲۷- مهدوی، عابد؛ گلستانی، علیرضا؛ آقایی، مریم؛ همتی راد، گیتی؛ حاج حسینی، منصوره؛ غلامعلی لواسانی، مسعود؛ سپهر یگانه، شهربانو و قربانی نیا، فغاطه سادات. (۱۳۹۸). اثربخشی آموزش حل مسئله بر افزایش سازگاری اجتماعی و راهبردهای خودتنظیمی کودکان طلاق، فصلنامه مطالعات روانشناسی تربیتی، ۳۳.

۲۸- هاشم زاده، سپیده، طاهر، محبوبه، آقایی، حکیمه، و حسین خانزاده، عباسعلی. (۱۴۰۱). مقایسه اثربخشی آموزش های مدیریت خشم و فرزندپروری بر مهارت حل مسئله دانش آموزان با نارسایی توجه-فزون کنشی. سبک زندگی اسلامی با محوریت سلامت، ۶(۲)، ۱۸۸-۱۹۶. SID. <https://sid.ir/paper/992737/fa>

- ۱- Cromwell, J. R., Amabile, T. M., & Harvey, J.-F. (2018). an integrated model of dynamic problem solving within organizational constraints *Individual creativity in the workplace*. pp. ۵۳-۸۱.
- ۲- Geary, D.C.; Hoard, M.K.; Nugent, L. & Bailey, D.H. (2012). Muthematical cognition deficits in children Learning disabilities and persistent Low achievement:A five – year prospective study. *Journal of Educational Psychology*. 104(1): ۲۰۶- ۲۲۳.
- ۳- Liaqat Dar, Mohammad Javad. (2017). The rate of use of indicators of effective teaching of mathematics in gifted and government high schools in Isfahan, *Educational Innovations*, 6(7): ۲۱-۴۴. [In Persian]
- ۴- Pakdel, G. (2013). A case study of the effectiveness of active and traditional teaching methods on the academic progress of students in the middle school entrepreneurship course of Dr. Ayat Najaf Abad Higher Education Center. [In Persian]
- ۵- Shabani, Hassan. (2015).The effect of problem solving method as a working group on critical thinking and students' academic achievement, PhD Thesis, *Tarbiat Modares University*. [In Persian]
- ۶- Shaykh al-Islami, A. Lunar Kiwi, H. and Ashrafi, p. (2015). The effect of mindfulness based teaching method on self-control of female students. *Journal of Research in Educational Systems*, 9 (28): 104-87.
- ۷- Zinali, Behrouz; Tajik Esmaili, Samia; Niroumand, Leila and Mozafari, Afsana. (2019). Comparing the effectiveness of brainstorming and problem solving teaching methods on teacher-student interaction, 8(2): 133-135. [In Persian]